

Лаппо Віолетта Валеріївна
доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і психології Коломийського навчально-
наукового інституту Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника
м. Коломия, Івано-Франківської області, Україна

ПРОВІДНІ ОЗНАКИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В ПЕРІОД ФАХОВОГО СТАНОВЛЕННЯ

Lappo Violetta
Doctor of Educational Sciences, associate professor, professor of the
Department of Pedagogy and Psychology of Kolomyia Educational Scientific
Institute of the Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Kolomyia, Ivano-Frankovsk region, Ukraine

PECULIARITIES OF COMPETENCE OF APPROACH TO THE PROBLEM OF FORMING OF THE PERSON SPIRITUAL VALUES IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL EDUCATION

Стаття присвячена специфіці компетентнісного підходу до проблеми формування духовних цінностей студентської молоді в умовах закладу вищої освіти. Виокремлено провідні компетентності, які має опанувати особистість задля утвердження духовних цінностей. Означено способи формування духовних цінностей студентів в освітньому процесі вищої школи.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетентність, духовні цінності, студентська молодь, освітній процес.

The article is written about the specifics of a competent approach to the problem of the formation of spiritual values of students in higher education. The author has investigated important competencies that a person must have. The author specified the ways of forming spiritual values of students in the higher school educational process.

Key words: competence approach, competence, spiritual values, students, education process, higher educational institution.

Оновлення вітчизняної вищої школи зорієнтоване на стандарти Європейського освітнього простору, що передбачають підготовку конкурентоспроможного, затребуваного на ринку праці фахівця. Оскільки Міжнародна та Національна рамки кваліфікацій, галузеві рамки та професійні стандарти базуються на компетентнісному підході, то формування змісту неперервної професійної підготовки майбутніх учителів відбувається за принципами визначення результатів навчання (РН) як сукупності компетентностей, що виражають знання, розуміння, уміння, цінності, інші особистісні якості, які набуває особа після завершення освітньої програми або її окремого компоненту.

Водночас поза увагою реформаторів не може залишатися проблема духовного становлення сучасної студентської молоді, покликаної в майбутньому постати національною елітою української держави. В означеному контексті особливої уваги набуває питання формування духовних цінностей особисті в період навчання у закладі вищої освіти.

Духовні цінності студентської молоді визначаємо як інтегральне особистісне утворення, спрямоване на себе та інших людей, світоглядні орієнтири поведінки особистості, які характеризуються засвоєнням моральних норм, цінностей, моделей поведінки, розвитком якостей, що зумовлюють її здатність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, адаптацію й самореалізацію особистості суспільстві.

Провідна роль компетентнісного підходу в педагогічному процесі полягає у спрямованості на засвоєння молоддю необхідних практично орієнтованих знань і способів практичної діяльності, які забезпечуватимуть успішну діяльність особистості в різних сферах суспільного життя. Основною у визначенні необхідної для життєдіяльності студента сукупності компетентностей є, по-перше, його інтереси, потреби і бажання, а по-друге, вимоги суспільства (суспільне замовлення). Компетентнісний підхід передбачає розгляд процесу формування духовних цінностей студентської молоді як

такого, що забезпечує їх здатність до ефективної діяльності, закладає підґрунтя до особистісного та професійного розвитку.

Результатом застосування компетентнісного підходу в освітньому процесі ЗВО є знання про феномен і різновиди духовних цінностей, глибина їх осмислення та усвідомлення доцільності оволодіння ними. Показниками ефективності педагогічно впливу виступають: розуміння сутності духовних цінностей особистості (відповідальність, толерантність, милосердя, гідність, самодостатність), механізмів їх прояву та усвідомлення необхідності їх виявлення в щоденній життєдіяльності; знання моральних норм, правил, моделей поведінки, прийнятих у соціумі, та усвідомлення доцільності їх дотримання; володіння системою знань про комунікативні властивості особистості, засоби і механізми взаємодії), здатність особистості діяти на основі духовних цінностей.

Вияв духовних цінностей студентами синтезує можливості вибору різноманітних варіантів поведінки, способів діяльності, які є адекватними щодо конкретних взаємин і тих умов, за яких вони реалізуються. У кожному випадку, вибираючи поведінку або різновид діяльності, студент мусить встановлювати нові зв'язки з іншими людьми, тому будь-який змістовний акт вибору, яким би індивідуальним він не здавався, є одночасно моментом функціонування спільності, до якої він включений, показником його потреби в спілкуванні, взаємодії. Саме тому взаємостосунки, комунікацію не можна нав'язати ззовні. Потрібно, щоб вони народжувалися й розвивалися як результат активності самої особистості, яка усвідомила необхідність і відповідальність за їх удосконалення.

Процес формування духовних цінностей студентів на засадах компетентнісного підходу передбачає реалізацію низки виховних цілей: утвердження професійної гідності і відповідальності, розвиток здатності до вирішення виробничих питань з позиції духовності, опанування навичками професійної комунікації на засадах доброзичливості і толерантності, сприяння

фаховому самовдосконаленню як невід'ємної складової особистісного зростання тощо.

Розв'язання поставлених завдань потребує конструювання духовно спрямованого змісту навчання студентів, що передбачає корегування навчальних програм та оновлення методичного забезпечення суспільно-гуманітарних дисциплін («Філософія», «Історія української культури», «Культурологія», «Етика і естетика») та дисциплін професійно-педагогічного циклу. Оптимізація пошуково-дослідної діяльності студентів в межах означених дисциплін має на меті забезпечити сприятливі умови для опанування знань про особливості духовного світу людини, визначення духовних цінностей як феномену особистісного буття, способи їх прояву у суспільному житті. Водночас забезпечувалось формування вмінь і навичок сприйняття інформації духовного змісту, самостійного ознайомлення зі зразками духовної культури, обрання, формулювання і відстоювання власної точки зору у питаннях морального вибору.

Значний потенціал щодо формування духовних цінностей студентської молоді має спецкурс *«Духовні цінності особистості: шляхи формування»*, оскільки він створює оптимальні умови для здобуття студентами знань про духовні цінності, інтеріоризації їх як особистісної цінності, накопичення досвіду виявлення гідності, відповідальності, толерантності, милосердя, самодостатності. Змістове наповнення занять зі спецкурсу було спрямоване на активне навчання студентів вольової саморегуляції, прийомів самовиховання, ознайомлення з техніками ефективного самопрограмування щодо виявлення духовних цінностей у повсякденному житті та екстремальних ситуаціях. Програмою спецкурсу передбачено самостійну роботу юнаків і дівчат над особистісним розвитком: індивідуальний тренінг самовиховання; застосування комплексу методів і засобів самоорганізації; опанування вмінь і навичок інтелектуального, емоційного, творчого самозбагачення.

Компетентністний підхід щодо формування духовних цінностей студентської молоді може активно реалізовуватись в позааудиторній діяльності

за умови цілеспрямованого комплексного застосування різноманітних форм і методів, спрямованих на вирішення й моделювання професійних завдань і ситуацій, озброєння студентів методами й прийомами управління власним настроєм, самопочуттям і поведінкою, «прогривання» життєвих ситуацій, які ефективно сприяють формуванню духовних цінностей.

Для досягнення ефективності процесу формування духовних цінностей студентів застосовано низку методів, а саме: круглі столи, сократівські бесіди, сюжетно-рольові ігри, ділові ігри, складання індивідуальних програм особистісного зростання, самопрезентація, розроблення та захист творчих проєктів, дискусійні «гойдалки», вирішення індивідуально-ціннісних проблем («кути», «сніжки», «графіті»), вправи, обговорення моральних дилем та ін.

Прикладом може слугувати метод круглого столу на теми «Духовність як складова компетентності майбутнього фахівця», «Духовні цінності: шлях до самовдосконалення та самореалізації», «Духовні цінності та студентське середовище» слід використовувати з метою обговорення складних теоретичних проблем духовності та обміну міжнародним досвідом.

Побудова педагогічного процесу на засадах компетентнісного підходу орієнтує на здобуття студентами здатності використовувати інтеріоризовану систему духовних цінностей для конструювання майбутньої професійної діяльності, нових результативних дій, необхідних для розв'язання різноманітних проблем життєдіяльності.

Сучасний стан сформованості духовних цінностей студентів підтвердив необхідність пошуку й впровадження нових концептуальних підходів, на основі яких створюватимуться прогресивні педагогічні технології, здатні посилити духовний зміст освітнього процесу вищої школи та забезпечуватимуть духовне вдосконалення майбутніх фахівців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Компетентна модель сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді (Кн.1)*, 2017. № 21. С. 6–21.

2. Гуло В. Л., Котоловець Л. О., Левківський К. М. Методичні рекомендації з розроблення складових стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід). Київ: ПТЗО МОНУ, 2013. 214 с.
3. Єрмакова І. Г. Компетентнісний підхід у неперервній освіті: монографія. Донецьк: Каштан, 2012. 306 с.
4. Тернопільська В. І. Соціально-комунікативна культура як детермінанта підвищення компетентності майбутніх фахівців. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського*. 2012. № 36. С. 131–135.